

**Podręcznik do religii
dla VI klasy szkoły podstawowej**

6

**NOWA
PODSTAWA
PROGRAMOWA**

Przemienieni przez Boga

WYDAWNICTWO WAM ■ KSIĘŻA JEZUICI

Podręcznik nr AZ-23-01/10-KR-1/14 do nauczania religii rzymskokatolickiej na terenie całej Polski,
z zachowaniem praw biskupów diecezjalnych, przeznaczony do klasy VI szkoły podstawowej,
zgodny z programem nauczania AZ-2-01/10.

Recenzenci

ks. prof. dr hab. Ryszard Czekalski, ks.prof. dr hab. Radosław Chalupniak

Komitet redakcyjny

ks. Zbigniew Marek SJ (przewodniczący), ks. Andrzej Hajduk SJ, ks. Janusz Mółka SJ, s. Anna Walulik CSFN

Autorzy

Agnieszka Banasiak, s. Ewa Ferenc CSFN, s. Dorota Gnutek CSFN, ks. Krzysztof Kantowski, s. Letycja Łasek CSFN,
ks. Zbigniew Marek SJ, s. Agnieszka Misiak CSFN, s. Anna Walulik CSFN, Małgorzata Wawszczyk,
Ewa Zmuda, Aneta Żurek

Redakcja

Ewa Zmuda

Korekta

Dariusz Godoś, Zofia Smeđa

Projekt okładki i opracowanie graficzne

ChapterOne

Foto

Fotolia.com: © Africa Studio; © Andreas; © Andrey Kuzmin; © APernak; © b_sonders; © Beboy; © Christos Georghiou;
© Christos Georghiou; © contrastwerkstatt; © Elena Schweitzer; © Erica Guilane-Nachez; © forplayday; © fusolino; © GIS;
© gracle21; © James Steidl; © kgkarolina; © kmiragaya; © Kzenon; © Les Cunliffe; © mangostock; © Mara Zengaliete;
© Marcus Klepper; © Melastmohican; © momius; © mwoyak; © Nelos; © oxium; © Patryk Kosmider; © Renáta Sedmáková;
© robyelo357; © rodho; © Sandra Cunningham; © sarra22; © Sashkin; © sekundator; © Sergii Denysov; © Štěpán Pápl;
© Syda Productions; © Tijana; © Tryfonov; © vladischern; © yanlev.

Zdjęcia papieży: Wojtek Łaski/East News; Wojciech Sróżyk/Reporter; Rex Features/East News

El Greco, Św. Jan Chrzyciel; Masolino da Panicale, Chrząst Chrystusa; Zesłanie Ducha Św. (kościół św Jakuba w Toruniu)

IMPRIMATUR

Kuria Metropolitalna w Krakowie

Bp Jan Szkodoń, wikariusz generalny

Ks. Kazimierz Moskała, wicekanclerz

Ks. dr Krzysztof Wilk, cenzor

Kraków dn. 28 stycznia 2014 r., nr 262/2014

© Wydawnictwo WAM ■ Księża Jezuici, Kraków 2014

ISBN 978-83-7505-783-6

Wznowienie 2015

WYDAWNICTWO WAM

ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

tel. 12 62 93 200 • faks 12 42 95 003

e-mail: wam@wydawnictwowam.pl

www.wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY

tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496

e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA

tel. 12 62 93 260, 12 62 93 446-447

faks 12 62 93 261

e.wydawnictwowam.pl

Drukarnia Leyko – Kraków

Drodzy Uczniowie,

Przed wami kolejny rok pracy i starań o ty, by stawać się CZŁOWIEKIEM wielkiego formatu. W tym trudzie przychodzą Wam z pomocą rodzice, nauczyciele, wychowawcy, katecheci i wiele innych osób. W ciągu minionych lat podczas szkolnej katechezy odkryliście, że z taką pomocą przychodzi ludziom sam Pan Bóg, posyłając na ziemię Syna Bożego – Jezusa Chrystusa. Do każdej i każdego z nas Jezus przychodzi w sakramentach świętych.

W bieżącym roku będziecie zgłębiać tajemnicę Bożej obecności w Kościele i sakramentach świętych. Będziecie też poznawać, jak poślany Kościołowi Duch Święty przemienia ludzi, czyniąc ich świadkami wiary w zmartwychwstałego Jezusa. W poszukiwaniach tych bardzo ważne będzie odkrywanie, w jaki sposób Duch Święty wprowadza ludzi w coraz pełniejsze życie w Kościele Chrystusowym.

Życzę Wam odwagi do poszukiwania więzów, które łączą człowieka z żyjącym i działającym w Kościele zmartwychwstałym Jezusem. Tej samej odwagi życzę Waszym rodzicom, katechetom i wychowawcom. Zapewniam Was także, że podobnie jak każda i każdy z Was staram się okazywać Panu Bogu wdzięczność za Jego miłość, którą obdarowuje ludzi za pośrednictwem Kościoła i sakramentów świętych.

+ Marek Mendyk

Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego
Konferencji Episkopatu Polski

OKRES W CIĄGU ROKU / OKRES ZWYKŁY

OKRES ADWENTU

OKRES NARODZENIA PAŃSKIEGO

OKRES WIELKIEGO POSTU

Warto zajrzeć:

– słownik pojęć

– biografie świętych i błogosławionych

I.

Rok

kościelny

TRIDUUM PASCHALNE

OKRES WIELKANOCNY

OKRES W CIĄGU ROKU / OKRES ZWYKŁY

(Dz 2, 1-17)

Kiedy nadszedł wreszcie dzień Pięćdziesiątnicy, znajdowali się wszyscy razem na tym samym miejscu. Nagle dał się słyszeć z nieba szum, jakby uderzenie gwałtownego wiatru, i napełnił cały dom, w którym przebywali. Ukazały się im też języki jakby z ognia, które się rozdzieliły, i na każdym z nich spoczął jeden. I wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym, i zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im Duch pozwalał mówić. Przebywali wtedy w Jerozolimie pobożni Żydzi ze wszystkich narodów pod słońcem. Kiedy więc powstał ów szum, zbiegli się tłumnie i zdumieli, bo każdy słyszał, jak przemawiali w jego własnym języku. „Czyż ci wszyscy, którzy przemawiają, nie są Galilejczykami?” – mówili pełni zdumienia i podziwu. „Jakżeż więc każdy z nas słyszy swój własny język ojczysty? – Partowie i Medowie, i Elamici, i mieszkańcy Mezopotamii, Judei oraz Kapadocji, Pontu i Azji, Frygii oraz Pamfilii, Egiptu i tych części Libii, które leżą blisko Cyreny, i przybysze z Rzymu, Żydzi oraz prozelici, Kreteńcy i Arabowie – słyszymy ich głoszących w naszych językach wielkie dzieła Boże”. Zdumiewali się wszyscy i nie wiedzieli, co myśleć: „Co ma znaczyć?” – mówili jeden do drugiego. „Upili się młodym winem” – drwili inni. Wtedy stanął Piotr razem z Jedenastoma i przemówił do nich donośnym głosem: „Mężowie Judejczy i wszyscy mieszkańcy Jerozolimy, przyjmijcie do wiadomości i posłuchajcie uważnie mych słów! Ci ludzie nie są pijani, jak przypuszczacie, bo jest dopiero trzecia godzina dnia, ale spełnia się przepowiednia proroka Joela: w ostatnich dniach – mówi Bóg – wyleję Ducha mojego”.

On był mężczyzną potężnym, o donośnym głosie i szorstkim sposobie bycia. Zaś ona – kobieta łagodną i delikatną. Pobrali się. On dbał, by niczego jej nie brakowało, a ona zajmowała się domem i dziećmi. Później dzieci dorosły, pozakładały własne rodziny i odeszły. Historia, jakich wiele.

Lecz kiedy wszystkie dzieci były już urządzone, kobieta straciła swój zwykły uśmiech, stawiała się coraz bardziej wątła i blada. Nie mogła już jeść i w krótkim czasie przestała podnosić się z łóżka.

Zmartwiony mąż umieścił ją w szpitalu.

Lecz chociaż u jej wezgłowia zbierali się najlepsi lekarze i specjaliści, żadnemu z nich nie udało się określić, na co zachorowała kobieta. Potrzęsali tylko głowami.

Ostatni lekarz poprosił na stronę męża i rzekł:

– Ośmieliłbym się powiedzieć, że po prostu... pańska żona nie chce już dłużej żyć...

Mężczyzna w milczeniu usiadł przy łóżku żony i ujął ją za rękę. Była to mała, drobna rączka, która zupełnie ginęła w potężnej dłoni mężczyzny. Potem rzekł zdecydowanie swym donośnym głosem:

– Ty nie umrzesz!

– Dlaczego? – zapytała kobieta lekko wzdychając.

- Ponieważ ja cię potrzebuję!
- To dlaczego wcześniej mi o tym nie powiedziałaś?

Od tej chwili stan zdrowia kobiety zaczął się szybko poprawiać. Dzisiaj czuje się doskonale. A lekarze i znani specjaliści nadal zadają sobie pytanie, jaka choroba ją dotknęła i cóż za wspaiałe lekarstwo uzdrowiło ją w tak krótkim czasie.

Nigdy nie czekaj do jutra, by powiedzieć komuś, że go kochasz. Uczyni to dzisiaj. Nie myśl: „Moja mama, moje dzieci, moja żona lub mąż doskonale o tym wiedzą”. Miłość to życie. Istnieje kraina umarłych i kraina żywych. Tym, co je różni, jest miłość.

Fragment opowiadania Bruna Ferrero *Powiedz to pierwszy*

Romcią zainteresowała właśnie, jakim sposobem Mikołaj dostaje się do pokoju.

- Przecież drzwi w hallu zamyka się na noc – zauważyła trzeźwo.
- On wlatuje przez okno – rzekł z przekonaniem pierwszoklasista Tomcio.
- Przez lufcik. On jest malutki i wesoły. Wlatuje i wkłada. Potem całuje nas w czołko i chodu. Ciekawe, czy był u Kłamczuchy.
- On dorosłym nie daje.
- Mamusi mógłby dać.
- Tatusiowi też by mógł.
- No. A nie dał?
- Chodź zobaczymy.
- (...)
- Tata nic nie dostał – szeptał Tomcio.
- Romcia penetrowała pantofle Tosi.
- Tu też nic nie ma – szepnęła.
- Ćśś! Bo się obudzą – popęzli do kącika, gdzie odbyli naradę w ich przekonaniu cichą i tajemniczą.
- Będzie im smutno jak się obudzą – szepnął Tomcio.
- Biedni wtórowała mu siostrzyczka.
- Ja im coś dam. Może długopis? – rzekł Tomcio z poświęceniem, które doprowadziło ofiarodawczynię długopisu [mamę] do łez wzruszenia. Tosia bowiem dobrze wiedziała, jak bardzo jej syn marzył o tym fantastycznym instrumencie, zwłaszcza że pół klasy IB miało podobne cudeńka w swoich piórnkach.
- Długopisy to oni już mają. Wszystko mają – powiedziała Romcia – a cukierków nie jedzą.
- A jednak czegoś nie mają. Wiesz, czego nie mają?
- Pieniądzy – trafiła Romcia w dziesiątkę.
- Właśnie. Damy im trochę.
- Ze skarbonki?
- No.

Otworzyli kluczykiem swoje skarbonki i wysypali brzęczący łup na podłogę. Rodzice musieliby być głusi i pozbawieni systemu nerwowego, gdyby się mieli w tej sytuacji nie obudzić. A jednak leżeli jak martwi, bojąc się poruszyć choćby powieką, by nie utracić ani słowa z interesującego ich dialogu.

Fragment książki Małgorzaty Musierowicz *Kłamczucha*.

U początków Kościoła

Każdy rozpoczynający się rok szkolny budzi w nas refleksje. Zastanawiamy się, jaki będzie, co nam nowego przyniesie i co się ważnego wydarzy w trakcie jego trwania. Często tym rozważaniom towarzyszą ciekawość i nadzieja oraz troska o to, żeby to był dobry rok szkolny, zakończony szczęśliwym ukończeniem kolejnej klasy czy całej szkoły.

Uczestnicząc w niedzielnej Eucharystii, wyznajemy wiarę w Boga i okazujemy Mu wdzięczność za życie we wspólnocie Kościoła.

WSPÓLNOTA WIERZĄCYCH

Atmosfera wspólnego oczekiwania, niepewności, troski, ale i nadziei towarzyszyła także uczniom Jezusa, którzy po Jego śmierci, Zmartwychwstaniu i Wniebowstąpieniu doświadczali nowego początku w swoim życiu. Pięćdziesiąt dni po święcie Paschy przybyli do Wieczernika na Święto Tygodni[☺]. Zebrali się według ówczesnego zwyczaju na modlitwie, podczas której zostali napełnieni Duchem Świętym (Dz 2 1-17). Duch Święty uczynił z nich wspólnotę wierzących w Chrystusa – Kościół[☺].

WSPÓLNOTA KOŚCIOŁA

Do wspólnoty Kościoła zostajemy włączeni w sakramencie chrztu świętego. Dzięki obecności i działaniu Ducha Świętego żaden z wierzących nie jest już sam. Należy do wspólnoty ludzi zjednoczonych wiarą w Jezusa Zmartwychwstałego i umocnionych Duchem Świętym, która gromadzi się na Eucharystii.

Kościół to nie tylko dom z kamieni i złota.

Kościół żywy i prawdziwy, to jest serc wspólnota.

Jedno serce, jedna dusza, to jest serc wspólnota.

**Gdzie się zbierze dwóch lub trzech, dobro mając na celu,
tam przebywa Chrystus żywy, tworząc jedność z wielu.**

Jedno serce, jedną duszę, tworząc jedność z wielu.

**Kto się dzieli tym, co ma z potrzebującymi,
ten wypełnia Ewangelię, niebo czyni z ziemi.**

Jedno serce, jedną duszę, niebo czyni z ziemi.

(piosenka religijna)

Chrzest

Na niedzielnej EUCHARYSTII

Wszystkie dni powszednie w tygodniu mamy dobrze zorganizowane. Na przykład: w środy i piątki uczymy się przyrody; w poniedziałki, wtorki, czwartki i piątki – matematyki; a tylko w czwartki – muzyki. Być może jest trochę inaczej, ale faktem jest, że każdy nasz dzień ma jakiś plan – uczymy się takich przedmiotów, a nie innych, w niektóre popołudnia chodzimy na treningi lub tańce, a w inne na język obcy lub inne zajęcia. Poszczególne dni tygodnia są często do siebie bardzo podobne. Inaczej jest z niedzielą 🍷. Zazwyczaj wszyscy ją lubimy i spędzamy inaczej niż pozostałe dni tygodnia.

EUCHARYSTIA TWORZY KOŚCIÓŁ

Dla nas – chrześcijan – niedziela jest szczególnie ważna, bo tego dnia zmartwychwstał Pan Jezus i ukazał się Apostołom. Wydarzenie to jest podstawą naszej wiary. Dlatego w niedzielę gromadzimy się na Eucharystii, by świętować Jezusowe zwycięstwo nad grzechem i śmiercią. Wierzymy, że Pan Jezus, uobecniając w Eucharystii swoją mękę, śmierć i Zmartwychwstanie, umacnia wspólnotę Kościoła. Tworzy się ona przez wspólne słuchanie i rozważanie słowa Bożego, modlitwę oraz przyjmowanie Jezusa w Komunii Świętej.

Nagle dał się słyszeć z nieba szum, jakby uderzenie gwałtownego wiatru, i napełnił cały dom, w którym przebywali (Dz 2, 2)

KOŚCIÓŁ ŚWIĘTUJE W NIEDZIELĘ

Wspominanie Zmartwychwstania Jezusa sprawia, że niedziela jest dla każdego wierzącego świętem. Atmosfera świętowania przenosi się na inne wydarzenia. Dlatego w niedzielę nie robi się tego wszystkiego, co w inne dni. Tradycja podpowiada, że w niedzielę się nie sprząta, nie robi zakupów i tego, co mogłoby zakłócić świąteczny charakter tego dnia. Klimat niedzieli zachęca do odpoczynku, wspólnego przebywania z najbliższymi oraz dostrzegania potrzeb innych.

**Zmartwychwstał Pan i żyje dziś,
blaskiem jaśnieje noc.
Nie umrę, nie, lecz będę żył,
Pan okazał swą moc.
Krzyż to jest brama Pana,
jeśli chcesz przez nią wejść.
Zbliźmy się do ołtarza,
Bogu oddajmy cześć.**

**Dzięki składajmy Mu, bo wielka jest jego łaska.
Z grobu powstał dziś Pan, a noc jest pełna blasku.
Chcę dziękować Mu i chcę Go dziś błogostawić.
Jezus, mój Pan i Bóg, On przyszedł aby nas zbawić.**

(Piosenka religijna)

Lubimy z pewnością oglądać bajki i filmy, w których rodzina wzajemnie sobie pomaga i wspólnie pokonuje wszelkie przeciwności losu. Lubimy także spotkania rodzinne, w których rodzice i dzieci, wujkowie i ciocie, wnuki i dziadkowie wspólnie spędzają czas, dzielą się swoim doświadczeniem, pomagają sobie nawzajem. Rodzina to wielki skarb. Dobrze jest bowiem mieć kogoś, na kogo zawsze można liczyć, kto stoi obok i czuwa; kto podpowie, co trzeba zrobić lub przestrzeże przed złem. Dla chrześcijan takim wsparciem jest Kościół.

WSPÓLNOTA BOSKA I LUDZKA

Kościół to wspólnota wierzących w Chrystusa, zjednoczonych mocą otrzymanego na chrzcie Ducha Świętego. Dlatego mówimy, że łączy się w niej pierwiastek ludzki i boski. Duch Święty jednoczy wszystkich, udzielając im swoich darów i wyznaczając każdemu określone zadania w tej wspólnotce. Inne zadania otrzymali Apostołowie i ich następcy, a inne pozostali wierzący. Podział ten świadczy o tym, że wspólnota Kościoła jest społecznością uporządkowaną. Szczególne zadania Pan Jezus powierzył w Kościele Apostołom i ich następcom, którzy tworzą hierarchię. Na jej czele stoi biskup Rzymu nazywany Ojcem Świętym lub Papieżem. Zadaniem hierarchii jest troska o zbawienie wszystkich ludzi i kierowanie Kościołem.

Wtedy stanął Piotr razem z Jedenastoma i przemówił do nich donośnym głosem

(Dz 2, 14)

JEDNOŚĆ LUDU BOŻEGO

Głównym obowiązkiem biskupów jest głoszenie Ewangelii. Są oni zwiastunami wiary prowadzącymi do Jezusa Chrystusa i nauczycielami prawdy o Bożym zbawieniu. Głoszą powierzonemu sobie ludowi Bożemu prawdy wiary, aby w nie uwierzył i stosował w życiu. Chrztos zobowiązuje wierzących do trwania w jedności ze swoimi biskupami i ich pomocnikami. Dlatego na Eucharystii modlimy się za papieża i swojego biskupa, wspominając ich imiona. Wyrazamy w ten sposób także zaufanie i gotowość przyjmowania przypomnianej przez nich nauki Pana Jezusa.

Zbawicielu drogi, spraw, by papież, biskupi, kapłani i wierni Twojego Kościoła umieli świadomie korzystać z najdroższych skarbów Twojej męki i śmierci, z Najświętszej Ofiary i sakramentów świętych, by żyli ich świętą treścią, ich mocą, i stawali się coraz bardziej miłymi Tobie. Amen.

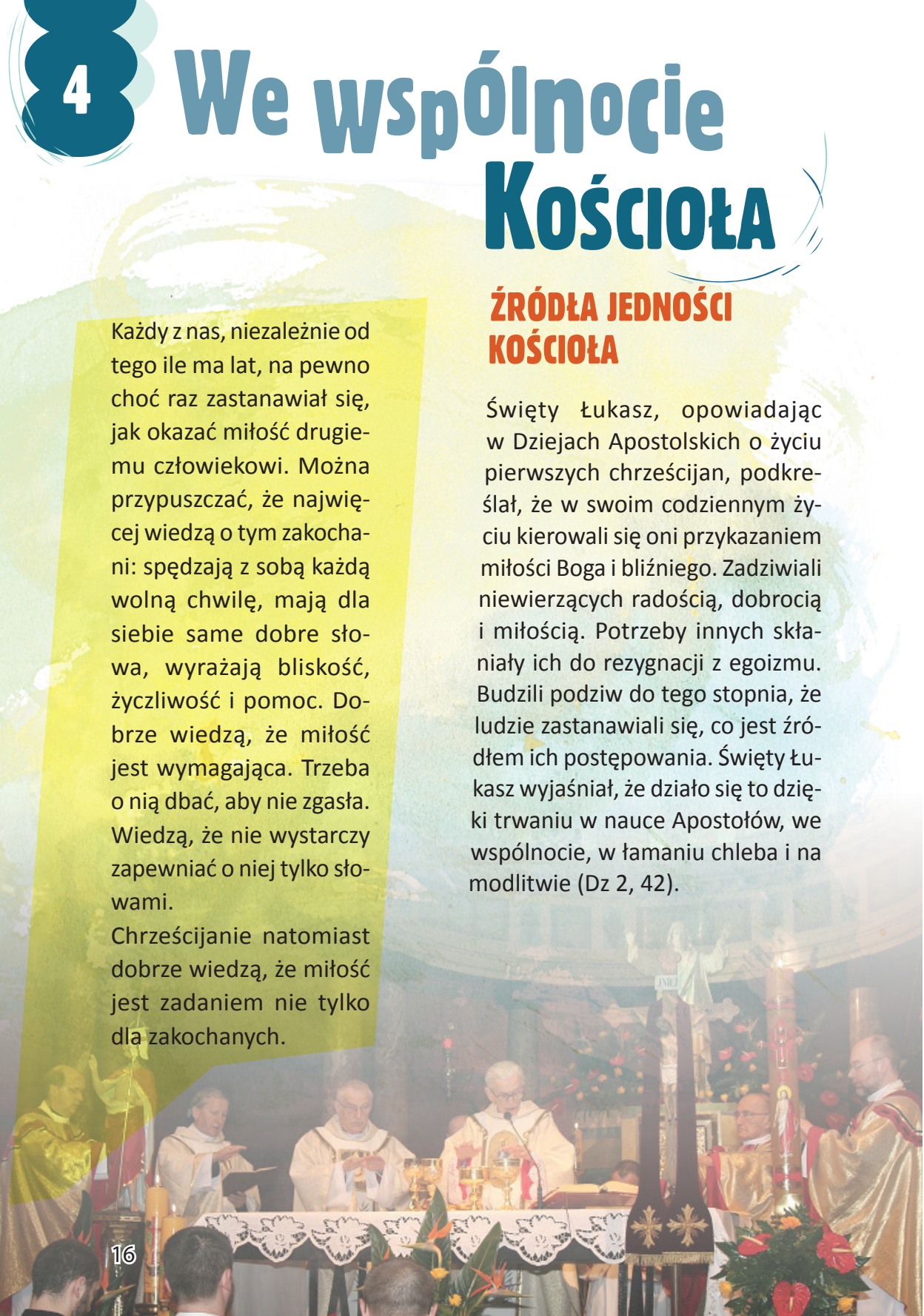
We wspólnocie Kościoła

Każdy z nas, niezależnie od tego ile ma lat, na pewno choć raz zastanawiał się, jak okazać miłość drugiemu człowiekowi. Można przypuszczać, że najczęściej wiedzą o tym zakochani: spędzają z sobą każdą wolną chwilę, mają dla siebie same dobre słowa, wyrażają bliskość, życzliwość i pomoc. Dobrze wiedzą, że miłość jest wymagająca. Trzeba o nią dbać, aby nie zgasła. Wiedzą, że nie wystarczy zapewniać o niej tylko słowami.

Chrześcijanie natomiast dobrze wiedzą, że miłość jest zadaniem nie tylko dla zakochanych.

ŹRÓDŁA JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

Święty Łukasz, opowiadając w Dziejach Apostolskich o życiu pierwszych chrześcijan, podkreślał, że w swoim codziennym życiu kierowali się oni przykazaniem miłości Boga i bliźniego. Zadziwiali niewierzących radością, dobrocią i miłością. Potrzeby innych skłaniały ich do rezygnacji z egoizmu. Budzili podziw do tego stopnia, że ludzie zastanawiali się, co jest źródłem ich postępowania. Święty Łukasz wyjaśniał, że działa się to dzięki trwaniu w nauce Apostołów, we wspólnocie, w łamaniu chleba i na modlitwie (Dz 2, 42).

Kiedy nadszedł wreszcie dzień Pięćdziesiątnicy, znajdowali się wszyscy razem na tym samym miejscu (Dz 2, 1)

BUDOWANIE JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

- Trwanie w nauce Apostołów oznacza przyjęcie i respektowanie nauczania Pana Jezusa głoszonego przez Apostołów i ich następców.
- Trwanie we wspólnocie oznacza dbanie o drugiego człowieka, wzajemną pomoc, życzliwość, dobre słowo.
- Trwanie w „łamaniu chleba” to systematyczne uczestniczenie w Eucharystii i przyjmowanie Pana Jezusa w Komunii Świętej. Pierwsi chrześcijanie w każdą niedzielę spotykali się razem, aby wspólnie sprawować Eucharystię. Uczestniczenie w Eucharystii jest najważniejszą sprawą dla każdego chrześcijanina. Przypomina o tym przykazanie kościelne: „W niedziele i święta we Mszy Świętej nabożnie uczestniczyć”. Domaga się ono udziału w celebracji Eucharystii, na której gromadzi się wspólnota chrześcijańska w dniu upamiętniającym Zmartwychwstanie Pańskie.
- Trwanie na modlitwie wyraża wspólnotę z Bogiem i ludźmi. Chrześcijanie oddają Panu Bogu należną cześć, a także powierzają Mu radości i troski swoje i całego Kościoła. Modlitwa jest spotkaniem człowieka z Bogiem oraz sprawdzianem ufności i miłości do Niego.

Jedność ludu Bożego wyraża się w modlitwie, uczestnictwie w Eucharystii oraz w działalności charytatywnej. Wierzący podejmują ją, wspierając działania zorganizowane oraz niosąc indywidualną pomoc potrzebującym.

**Dzielmy się wiarą jak chlebem,
Dajmy świadectwo nadziei.
Bóg ofiarował nam siebie
I my mamy się nim z ludźmi dzielić.**

**Chleba nam tego nie zabraknie.
Rozmnoży się podczas łamania.
Potrzeba tylko rąk naszych
I gotowości działania**

(Piosenka religijna)